

Тенденції розвитку сучасної етики

Кривега Людмила Дмитрівна,

доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи Запорізького національного університету, м. Запоріжжя, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-4122-6183>

Прийнято: 06.11.2025 | Опубліковано: 30.11.2025

***Анотація.** Актуальним завданням філософських роздумів є аналіз тенденцій розвитку досліджуваного об'єкту, в даному випадку, етики. У статті визначено основні тенденції трансформації сучасної етики, зокрема її професіоналізацію, моральний плюралізм та розширення етичного регулювання на нові технологічні сфери. Автор зазначає, що етика, як філософська наука, зображає сутнісні характеристики і проблеми моральних взаємин в суспільстві та прагне дати відповіді на основні зовнішні виклики, що впливають на моральні настанови. Метою дослідження виступає виокремлення основних тенденцій розвитку сучасної етики, їх змістовної наповненості та спрямованості. Завданнями статті є виокремлення основних тенденцій розвитку сучасної етики; характеристика змістовної наповненості та особливості тенденцій розвитку сучасної етики. Методологічний комплекс зазначеної проблеми дослідження передбачає використання соціокультурного, діалектичного, екзистенціального підходів. Відокремлено та проаналізовано такі основні тенденції розвитку сучасної естетики як: - професіоналізація*

етики, бо за останні десятиліття моральна філософія набула прикладного характеру, охоплюючи практичні питання в майже всіх галузях, суспільного виробництва, таких як освіта, медицина, право, бізнес, довкілля; - розширення сфери морального регулювання, що означає проникнення моральних принципів у нові технологічні галузі людської діяльності, що раніше вважалися нейтральними або суто технічними; - спрямованість на плюралізм моральних настанов, що проявляється у визнанні множинності моральних систем, рівноправності різних етичних підходів та прагненні до діалогу між ними. Підкреслено, що особливо незвичні, нові етичні питання викликав феномен штучного інтелекту (ШІ), який увійшов в майже усі галузі суспільного виробництва і сфери життєдіяльності сучасної людини.

Ключові слова: етика, міждисциплінарність, релятивність та корпоративність моральних засад, тенденції розвитку етики, сучасний соціум, буденність зла, моральна спустошеність, віртуалізація життя.

Trends in the development of modern ethics

Lyudmyla Kryvega,

Doctor of Philosophical Sciences, Professor, Professor of the Department of Philosophy, Public administration and Social work of Zaporizhzhia National University, Zaporizhzhia, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-4122-6183>

Abstract. *The current task of philosophical reflection is to analyze the trends in the development of the object under study, in this case, ethics. The article identifies the main trends in the transformation of everyday ethics, the expansion of professionalism, moral pluralism and the expansion of ethical regulation in new technological areas. The author notes that ethics, as a philosophical science, depicts the essential characteristics and problems of moral relationships in society and seeks*

to provide answers to the main external challenges that affect moral guidelines. The purpose of the study is to identify the main trends in the development of modern ethics, their content and direction. The objectives of the article are to identify the main trends in the development of modern ethics; characterize the content and features of the trends in the development of modern ethics. The methodological complex of the specified research problem involves the use of socio-cultural, dialectical, existential approaches. The following main trends in the development of modern aesthetics are distinguished and analyzed: - professionalization of ethics, because over the past decades moral philosophy has acquired an applied character, covering practical issues in almost all areas of social production, such as education, medicine, law, business, environment; - expansion of the sphere of moral regulation, which means the penetration of moral principles into new technological areas of human activity, which were previously considered neutral or purely technical; - orientation towards pluralism of moral guidelines, which is manifested in the recognition of the plurality of moral systems, the equality of different ethical approaches and the desire for dialogue between them. It is emphasized that particularly unusual, new ethical issues have been raised by the phenomenon of artificial intelligence (AI), which has entered almost all areas of social production and spheres of life of modern man.

Keywords: *ethics, interdisciplinary, relativity and corporatism of moral principles, trends in the development of ethics, modern society, the mundanity of evil, moral emptiness, the virtualization of life.*

Постановка проблеми. Етика, як філософська наука, зображає сутнісні характеристики і проблеми моральних взаємин в суспільстві та основні зовнішні виклики, що впливають на них. Сучасний глобалізований світ характеризується зіткненням різних етичних систем, що викликає ціннісний хаос і розмитість та ігнорування в деяких випадках моральних орієнтирів. Наявність воєнних конфліктів в сучасному світі також обумовлює порушення

і, навіть, втрату моральних настанов, бо домінує в цих обставинах прагнення людини вижити і знищити ворога, небезпечні об'єкти для її існування. Українське суспільство, трансформоване війною, також зазнало змін в ціннісних орієнтаціях. Але зазначимо, що найважливішими для українців соціальними цінностями залишаються безпека, сила, порядок, нормативність та рівність [1, с. 16]. Природні, техногенні зрушення, пандемії породжують екстремальні шляхи поведінки людей. Тривожні очікування щодо можливості прийняття штучним інтелектом аморальних регуляцій також обумовлюють необхідність дослідження *тенденцій розвитку сучасної етики*, її змістовної наповненості. Робота пропонує авторське бачення еволюції етичних принципів у добу технологічного гуманізму

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Моральна тематика в сучасних наукових дослідженнях займає важливе місце як у роботах власне етичної проблематики, так і в будь яких гуманітарних розвідках. Серед вітчизняних дослідників слід відзначити І. Маслікову, яка ретельно з'ясовує проблему спільного блага через аналіз етичних колізій соціальних практик [2]. Змістовне дослідження етики сучасності здійснює в своїй статті в 2017 році Т. Ярошенко. Цим автором виокремлено сучасні явища морально-етичної патології: негативну сугестію, фейк, троллінг, їх поява, поширення та посилення дії таких феноменів свідчить, на думку Т. Ярошенко, про маргіналізацію етики в Україні та необхідність відродження її оздоровчої здатності. Дослідницею запропоновано авторське визначення феномену гібридизації етики [3, с. 8]. Цікаве дослідження системи суспільної моралі в контексті основних принципів синергетики здійснено В. Надурак. Цим дослідником проведено етико-філософське дослідження системи суспільної моралі в контексті основних принципів синергетики. Автором встановлено, що система суспільної моралі володіє характерною для систем, які вивчає синергетика, структурою та головними ознаками (складність, відкритість,

самоорганізація, нелінійність, нестабільність) [4, с. 26]. Науковці О. Москвич, В. Шостак, Н. Столярчук в їх статті досліджують трансформацію етичних норм у контексті культурної еволюції та впливу гейміфікації на моральні практики. Автори запропонували інтердисциплінарний підхід - поєднання соціальної філософії, культурології та теорії ігор [5]. Цифрову етику стартапів досліджують в своїй роботі Л. Калініченко, Я. Козлов, О. Царевський. Автори підкреслюють необхідність інтеграції етичних принципів у бізнес-моделі стартапів для зміцнення довіри, відповідальності та стійкості цифрових інновацій [6, с. 291]. Розуміння свободи особистості в епоху технологічного детермінізму як проблеми етики постгуманізму розглядають в своїй статті І. Ушно, В. Олещенко [7]. Розвідку етичної проблематики у світовій філософській думці кінця 20 та початку 21 століття здійснив дослідник В. Лаврівський [8, с. 53-58].

Серед закордонних авторів та робіт заслуговує уваги книга *“Етика і сучасний світ”* (Ethics and the Contemporary World), де дається збірник статей провідних філософів, присвячених 25 ключовим етичним проблемам сучасності: від біоетики до етики соціальних мереж, гендеру, міграції, штучного інтелекту та цифрової приватності [9]. Аналіз актуального питання дається і в книзі *“У чому сенс моральної філософії?”* (What Is the Point of Moral Philosophy?). В цьому виданні досліджується питання, чи має моральна філософія практичну цінність у світі, де етичні школи і їх методології філософської етики глибоко розходяться. Книга закликає до самоаналізу етики, до осмислення, навіщо ми взагалі займаємося моральною філософією. В цій книзі обговорюється, чи може філософська етика реально впливати на політику, право, освіту, чи вона залишається академічною вправою [10]. Огляд *“7 новаторських книг з етики, що формують 2025 рік”* (7 Groundbreaking New Ethics Books Shaping 2025”) на BookAuthority представляє ключові ідеї сучасної етики: доброчесність, прикладна мораль, етика в умовах новітніх технологій, глобалізації та

соціальних трансформацій [11]. В роботі Дж. Девайна “Довіра, конкуренція та превентивне правосуддя” (“Trust, Competition, and Preventive Justice”) автор аналізує моральні відносини в спорті. Він зазначає, що від договірних матчів, до допінгу, де гравці намагаються виграти незаконними засобами, спорт рясніє правилами, заснованими на довірі. Автором розробляється підхід превентивного правосуддя до різновиду правил, заснованих на довірі, у спорті – антидопінгових правил [12].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Зазначені вище праці розглядали об’єкт, генезу етики та моралі, регулювання етикою відносин, що виникають під впливом соціальних та технологічних змін в суспільстві. Змістовного аналізу в науковій літературі набуло дослідження історичного розвитку моралі, етики як науки. А проблема тенденцій розвитку етики на сучасному етапі залишалась поза увагою дослідників або вони фрагментарно торкалися цього питання у своїх працях. Запропоноване дослідження доповнює прогалини в комплексному осмисленні сучасних тенденцій розвитку етики, їх змістовної специфіки та логіки становлення. Методологічний комплекс зазначеної проблеми дослідження передбачає використання соціокультурного, діалектичного, екзистенціального підходів. *Соціокультурний підхід* аналізує етику як динамічного феномена, що формується в контексті культурних практик, соціальних трансформацій та комунікативних взаємодій. Він дозволяє досліджувати моральні норми не як абстрактні універсалії, а як соціально змінні, контекстуально зумовлені явища. *Діалектичний підхід* передбачає аналіз етики як процесу постійного розвитку через суперечності, через конфлікти між старими й новими цінностями (традиція ↔ модерн, індивідуалізм ↔ колективізм). Він дозволяє виявити внутрішню логіку трансформацій моральних норм у контексті соціальних змін. Діалектика дозволяє уникати застиглих моральних схем, відкриваючи простір для нових етичних рішень *Екзистенційний підхід* у сучасній етиці аналізує

мораль не як систему норм, а як спосіб буття людини в світі, що постійно змінюється. Поєднання цих підходів дозволило виявити нові тенденції розвитку сучасної етики через зіставлення моральних норм різних культурних систем.

Спираючись на наукову спадщину перерахованих вище вчених і з урахуванням філософської традиції в дослідженні етики, розглянемо деякі аспекти поставленої проблеми.

Формулювання цілей статті (постановка завдання).

Метою дослідження виступає виокремлення основних тенденцій розвитку сучасної етики, їх змістовної наповненості та спрямованості.

Завдання статті:

1. Відповідно до розвитку сучасного соціуму, зрушень в суспільних відносинах та технологічних змінах життєдіяльності людини і суспільства сформулювати основні тенденції розвитку сучасної етики.
2. Охарактеризувати змістовну наповненість та особливості тенденцій розвитку сучасної етики.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Розглядаючи етику як філософську науку про мораль, як спосіб буття людини в соціальному просторі, підкреслимо її динамічний характер, зміну під впливом історичних, соціальних і культурних факторів. Моральні норми виникають і змінюються через конфлікти між старими й новими цінностями, між традиціями та інноваціями. Зміни в сучасній етиці пов'язані з технологічним прогресом, екологічною кризою, соціальною нерівністю, кризою цінностей в умовах війни та глобалізації. Накопичення дрібних моральних змін (наприклад, у ставленні до приватності, самоідентифікації, гендеру, екології) призводить до поступових або радикальних етичних зрушень. Нові етичні настанови не просто відкидають попередні, а зберігають у собі їхні елементи в оновленій формі і з іншим

акцентуванням добра чи зла. Соціальні зміни останніх десятиліть обумовили появу суперечок між традиційною мораллю та новими етичними викликами (біоетика, етика штучного інтелекту (ШІ), гейміфікація культурних практик, постгуманізм). Етичні категорії (добро, зло, справедливість, обов'язок) осмислюються в контексті конкретних соціально-культурних обставин, специфіки історичної епохи. Розглядаючи тенденції сучасної етики, з'ясуємо тлумачення понять “традиція” і “сучасність”. Науковий аспект тлумачення поняття “тенденція” зосереджений на тому, що тенденція - це емпірично виявлений напрямок змін, що базується на спостереженнях, статистиці, моделюванні. В філософії поняття “тенденція” розуміється як онтологічна динаміка, що вказує на внутрішній вектор змін у бутті, мисленні, моралі, культурі. Тенденції дозволяють з'ясувати чинний стан та передбачати майбутні прояви, стани системи або явища. В сучасній соціально-політичній літературі та в засобах масової інформації часто використовують поняття “тренд” і “тенденція” як синоніми, але деякі науковці вважають, що тренд — це короткострокова мода, а тенденція — глибокий, тривалий процес трансформації. А сама тенденція має фазу зародження, стабілізації, трансформації або занепаду [13]. В понятті “сучасність” не має чітких меж, вона визначається актуальністю проблем, методів і парадигм. Вважається, що сучасність — це період, коли традиційні системи знань піддаються перегляду, критиці, деконструкції. Різні концепти сучасності (модерн, постмодерн, трансмодерн) по-різному тлумачать її сутність [14]. Сучасність підкреслює, описує актуальну реальність соціокультурного буття людини, уособлює «проблему співмірності індивідуальної свободи й суспільного порядку, що виникає в різних культурно-історичних і духовних контекстах (країн, регіонів, епох) унаслідок неоднакових обставин водночас і як виклик їх існуванню, і як небачена раніше можливість їх розвитку» [15, с. 5].

Отже, розглянувши зміст основних понять, перейдемо до з'ясування основних тенденцій розвитку сучасної етики.

Одною з головних тенденцій розвитку сучасної етики виступає її професіоналізація. За останні півстоліття етика, моральна філософія набула прикладного характеру, охоплюючи практичні питання в майже всіх галузях, суспільного виробництва, таких як освіта, медицина, право, бізнес, довілля. Виходячи з того, що Міжнародна класифікація професій (ISCO-08) [16], яку використовує МОП (Міжнародна організація праці), містить понад 4000 професійних кодів, і що технології створюють кожний рік нові професії та перетворюють консервативні види діяльності в сучасні (наприклад, бібліотекар стає інформаційним менеджером), то етичне врегулювання поведінки представників різноманітних професій в тому рахунку і внаслідок трансформації професійних стандартів буде ще довго одним завдань етики. Також, треба підкреслити зростання вимог роботодавців щодо розширення міжпрофесійного горизонту знань та навичок сучасного робітника, його орієнтації на компетентність в неординарних поєднаннях виробничих практик. ВВП більшості країн світу зростає головним чином за рахунок сфери послуг, що також потребує виокремлення та засвоєння моральних настанов в різноманітних послугових видах діяльності. Спрямованість етики на вирішення прикладних завдань вдосконалення множини різних видів діяльності людини деякою мірою відволікають етику від самоаналізу, від з'ясування узгодженої методології філософської етики, від пошуку загальних етичних настанов. В цьому аспекті проглядається вплив прагматизму на екзистенцію сучасної етики. Як відомо, прагматизм пропонує вивчати і робити лише те, що дає практичний результат і заперечує значення загальної теорії при вирішенні будь-якої конкретної проблеми, оскільки завжди існує оригінальне вирішення цієї проблеми. Складовими етики як науки виступають метаетики, нормативна та прикладна етика. Саме остання частина етики в умовах постійного процесу

поділу праці під впливом науково-технічного прогресу (НТП) набула значного розвитку. Сучасна етика поєднується з правом, соціологією, філософією науки. Моральні виклики виникають в різноманітних професіях все частіше. Підтвердженням вищевказаного є створення систем, правил, кодексів етики адвокатів [17], державних службовців [18], педагогів [19], медиків [20], журналістів [21] і навіть бухгалтерів та аудиторів [22]. Тому однієї з тенденцій розвитку сучасної етики є її спрямованість на професіоналізацію, розробку норм поведінки людини в конкретних видах її діяльності по виробництву соціальних благ та послуг.

Другою тенденцією розвитку сучасної етики ***розширення сфери морального регулювання***. Вона означає проникнення моральних принципів у нові технологічні галузі людської діяльності, що раніше вважалися нейтральними або суто технічними. Моральні норми, цінності та оцінки починають діяти в нових сферах: - технологій (ШІ, біоінженерія, цифрова приватність); - економіки (етика споживання, прозорість бізнесу), - медицини (трансплантологія, сурогатне материнство, евтаназія, генетичне втручання), - екології (відповідальність за довкілля), - освіти та науки (академічна доброчесність, етика досліджень), - медіа та комунікацій (блогерство, етика відносин в соціальних мережах, етика контенту, пропонування вебінарів, авторських розробок, демонстрація талантів, індивідуальних досягнень, інформаційна безпека). Особливо незвичні, нові етичні питання викликав феномен штучного інтелекту (ШІ). Сам ШІ представляє собою сукупність комп'ютерних наук, яка займається створенням систем, здатних виконувати завдання, що зазвичай потребують людського інтелекту. Це можуть бути: розпізнавання мови, навчання, прийняття рішень, аналіз даних, творчість, прогнозування Чи є етичною сама спроба створити штучний аналог людського інтелекту? Раніше в суспільній думці акцентувалась тільки етично позитивна характеристика ШІ як ефективного помічника людини. Так, результативним є

використання ШІ в медицині, при лікуванні людини (діагностика, аналіз знімків, персоналізоване лікування), в освіті (адаптивне навчання, автоматичне оцінювання), в бізнесі (аналітика, прогнозування, чат-боти), в праві (аналіз документів, етичні моделі для судових рішень). Етичні виклики ШІ стосуються, зокрема, таких аспектів як приватність і захист даних; прозорість алгоритмів; вплив на ринок праці та суспільну думку в соціумі; дискримінація через упереджені дані, введення в оману споживачів. Сьогодні окреслило і загрозливі для екзистенції людини моменти існування чи подальшої розробки ШІ. На відомій конференції зі штучного інтелекту MLcon в Лондоні, 12-15 травня 2025 року [23], були озвучені наступні загрози з боку ШІ: - продукування ШІ дезінформації (фейкові відео та зображення (deepfakes), що викликає загрозу для політичної стабільності та репутації через складність у верифікації джерел; - злочинна діяльність зловмисників через використання ШІ (автоматизація фішингу, шахрайство з обліковими записами, злам паролів, підробка голосу); - використання ШІ для виявлення вразливостей критичної інфраструктури регіону. Серед етичних ризиків ШІ можна назвати: - ризик дискримінації за расою, статтю, віком; - непрозорість рішень ШІ; - відсутність етичного контролю через брак стандартів у приватних компаніях; - ризик неконтрольованої еволюції ШІ, особливо в системах, що навчаються самостійно; мілітаризація ШІ: використання автономних дронів, зброї, систем спостереження. Актуальним є пошук відповіді на питання: хто винен, хто несе відповідальність, якщо ШІ дає брехливу інформацію або спричиняє шкоду.

В сучасному світі етичного дискусійного осмислення набули як традиційні питання (евтаназія та аборт), так і нові моральні виклики (сексуальність, гендер, зміна статі, війна та міжнародні відносини, глобальна бідність, біженці, мігранти, а також етика соціальних мереж, роботоетика).

Третьою тенденцією сучасної етики виступає спрямованість на плюралізм моральних настанов, що проявляється у визнанні множинності

моральних систем, рівноправності різних етичних підходів та прагненні до діалогу між ними. Така спрямованість етичних розвідок дозволяє враховувати культурне, соціальне та індивідуальне різноманіття у моральному мисленні, оцінці суспільних відносин, вчинків людини. У філософському аспекті плюралізм, різноманіття як в природному середовищі, так і в соціальному просторі є підґрунтям розвитку, подальшого просування до більш вдосконалених форм та систем. Моральна фрагментація суспільства породжує *етичний модернізм*, який проявляється в безперервному оновленні етичних систем (що обумовлено як появою нових технологій і реформам в законодавстві), так і їх новому тлумаченню. Усталені етичні принципи (*добро, зло, справедливість, свобода, обов'язок, совість, гідність, толерантність, чесність, добровільність*) отримують нову інтерпретацію або тимчасове обмеження прав і свободи людини. Так, класичне визначення етичного принципу *добровільності* як відсутність примусу, поваги до вільної згоди людини - змінюється конформістською настановою підкорюватися обмеженню, підкоренню людини загальній настанові. Відмова від морального монізму веде сучасну етику до визнання думки, що *жодна система не має монополії на істину*, і що різні моральні підходи можуть бути вірним і однаково добре обґрунтованими. Етичний плюралізм допускає, що *щастя, свобода, справедливість, гідність, турбота* — усі можуть бути самостійними моральними орієнтирами, які не зводяться один до одного і можуть бути відносно автономними. У плюралістичній етиці моральні рішення залежать від *соціального, культурного, технологічного контексту*. Наприклад, одна й та сама технологія може бути морально прийнятною в одній культурі, але непринятною в іншій. Плюралізм дозволяє адаптувати етику до викликів сучасності - зокрема, до впливу новітніх технологій, які змінюють не тільки суспільне виробництво, але і уявлення людини, громадськості про автономію, відповідальність і приватність людини. Також, треба підкреслити наступне.

Сучасна етика визнає, що моральне пізнання - це не лише аналітика, а й *інтерпретація*, що вимагає філософського осмислення багатовимірних ситуацій та наявності множини тлумачень однакових вчинків чи дій людини. Етичний плюралізм здатний враховувати культурну зумовленість пізнання, множинність смислів і необхідність моральної відповідальності в процесі інтерпретації [24, с.190].

Висновки. Етика, як філософська наука, зображає сутнісні характеристики і проблеми моральних взаємин в суспільстві та основні зовнішні виклики, що впливають на них. Розглянувши сучасний стан розвитку етики, можна виокремити такі основні її тенденції як :

- *професіоналізація етики*, бо за останні десятиліття моральна філософія набула прикладного характеру, охоплюючи практичні питання в майже всіх галузях, суспільного виробництва, таких як освіта, медицина, право, бізнес, довкілля;
- *розширення сфери морального регулювання*, що означає проникнення моральних принципів у нові технологічні галузі людської діяльності, що раніше вважалися нейтральними або суто технічними;
- *спрямованість на плюралізм моральних настанов*, що проявляється у визнанні множинності моральних систем, рівноправності різних етичних підходів та прагненні до діалогу між ними.

Перспективою подальших досліджень в цьому напрямку є з'ясування етичних викликів міграції, інтеграції, толерантності, культурної ідентичності людини, а також особливостей інтерпретації в сучасній етиці основних етичних принципів. Слушним буде здійснити подальший розвиток дослідження щодо з'ясування особливостей формування української моделі цифрової етики та воєнної етики.

Список використаних джерел

1. Суспільство, трансформоване війною : аналіт. доп. / [Потапенко В., Павленко І., Тищенко Ю., Здіорук С., Токман В., Їжак О., Каплан Ю., Валушко І., Макаров Г., Даниляк О., Михайлова О., Валевський О., Лісогор Л., Малярєвський Є., Бараннік В., Двігун А.]. Київ : НІСД, 2025. 79 с. ISBN 978- 966-554-377-0. <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2025.02>
2. Маслікова І.І. У пошуках спільного блага: етичні колізії соціальних практик Монографія. Київ: Вид. «Міленіум», 2018. 338 с.
3. Ярошенко Т.М. Етика сучасності: феномен гібридизації. *Український соціум*. 2017. № 1(60). С.8-17. <https://doi.org/10.15407/socium2017.01.008>.
- 4.Надурак В. В. Система суспільної моралі в контексті основних принципів синергетики (етико-філософський аналіз): автореферат дис. ... докт. філос. наук: спец. 09.00.07 - етика. Київ, 2015. 34 с.
- 5.Москвич О., Шостак В., Столярчук Н. Етика і мораль у соціокультурному розвитку людства від первісності до сучасності в контексті гейміфікації культурних практик.*Українознавство*. 2025. №. 3 (96). С. 146-155. <https://doi.org/10.17721/2413-7065.96.2025.15>.
6. Калініченко Л. Л., Козлов Я.О., О. В. Царєвський. "Цифрова етика стартапів: сутність, виклики та напрями розвитку." *Вісник економіки транспорту і промисловості*“. 2025. № 90. С. 291-300. <https://doi.org/10.18664/btie.90.337795>
7. Ушно І. М., Олещенко В.В. "Етика постгуманізму: Свобода особистості в епоху технологічного детермінізму". *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2025. № 54. С.167-173. <https://doi.org/10.32782/apfs.v052.2024.27>.
8. Лаврівський В. Наукові розвідки етичної проблематики у сучасній світовій філософській думці. *Humanities Studies*. 2025. №. 23 (100). С. 53-58. <https://doi.org/10.32782/hst-2025-23-100-06>.

9. Ethics and the Contemporary World. Edmonds D.(Ed.). London: Routledge, 2019. 280 p.
10. What Is the Point of Moral Philosophy? Edited By Roger Crisp, Ingmar Persson, Julian Savulescu (Routledge). 1st Edition. London: Routledge, 2025. 196 p. <https://doi.org/10.4324/9781003496090>.
11. Інтернет ресурс: Roberts, Robert C., Benatar David. 7 Groundbreaking New Ethics. Books Shaping USA: BookAuthority: 2025. URL: <https://bookauthority.org/books/new-ethics-books> (дата звернення 1 жовтня 2025 року).
12. Devine, John William. Trust, Competition, and Preventive Justice. *The Journal of Ethics*. 2025 18.09 2025, 22 p. <https://doi.org/10.1007/s10892-025-09531-x>.
13. Качак Т.Б. Аналіз тенденцій як наукова проблема в літературознавчих студіях. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2021. Том 32 (71) № 1 Ч. 1. С.272-279. <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.1-1/46>
14. Сучасна філософія: основні розділи, поняття, проблеми, ідеї. Навчальний посібник / А.І. Бойко, І.П. Гудима, О.В. Кулешов, Т.О. Дроздова, В.С. Даценко, О.М. Кожемякіна [За ред. О.В Кулешова]; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. Черкаси : ФОП Гордієнко Є.І., 2017. 156 с.
15. Скакун А.А. Евристика сучасності: знання, інновація, творчість. Київ: Книга, 2015. 352 с.
16. Standard Classification of Occupations (ISCO-08). URL: <https://isco.ilo.org/en/> (дата звернення 3 жовтня 2025 року).
17. Лаврівський В.В. Європейський простір адвокатської етики та його вплив на адвокатуру України. *Вісник гуманітарних наук*. 2025, № 11. С. 7-15. <https://doi.org/10.32689/2523-4365-2025-11-7-15>.

18. Висоцький О.Ю. Професійна етика: конспект лекцій. Частина I. Дніпро: СПД «Охотнік», 2025. 50 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/4349473/> (дата звернення 1 жовтня 2025 року).

19. Горбунова К. М., Короленко В. Л. Педагогічна етика. Миколаїв: Миколаївський національний аграрний університет, 2025. 96 с. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/12345678> (дата звернення 1 жовтня 2025 року).

20. Рикачевський О. В. Медична етика як наукова категорія. International scientific innovations in human life. Proceedings of the 8th International scientific and practical conference “International scientific innovations in human life” (February 16-18, 2022) Cognum Publishing House, Manchester, United Kingdom. 2022. P.322-327. URL: <https://sci-conf.com.ua/viii-mezhdunarodnaya-nauchnoprakticheskaya-konferentsiya-international-scientific-innovations-in-human-life-1618-fevralya-2022-goda-manchester-velikobritaniya-arhiv/> (дата звернення 4 жовтня 2025 року).

21. Сафроньєва Г. М. Журналістська етика в Україні: оцінно-модальний аспект *Наукові записки Інституту журналістики*. 2013. №. 53. С. 332-334.

22. Удодова Я. В. Професійна етика бухгалтера та аудитора : методичні рекомендації до самостійної роботи для здобувачів ступеня вищої освіти магістра спеціальності «Облік і оподаткування» освітньо-професійної програми «Облік і аудит». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2025. 45 с. URI: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/handle/12345/24390> (дата звернення 2 жовтня 2025 року).

23. Conference MLcon.13-14 May, 2025. London . URL: <https://mlconference.ai/london/attendee-information-london/> (дата звернення 1 жовтня 2025 року).

24. Шакун Н. В., Мельник О. С. Плюралізм інтерпретацій в українській філософії: вплив на сучасну наукову методологію й етику пізнання. *Актуальні*

проблеми філософії та соціології. 2025. № 55. С.188-193.

<https://doi.org/10.32782/apfs.v055.2025.27>